

Pregled ornitoloških zbirki zatečenih u zavičajnom muzeju u Travniku 2010. godine

Dražen Kotrošan¹
Narcis Dročić²

Kotrošan, D., Dročić, N., 2011/2012: Overview of the ornithological collections found in the Travnik Regional Museum (2010)

This paper provides an outline of data on the ornithological material found during examination of the collections in the Travnik Regional Museum, conducted in March 2010. The overview includes data on 247 preserved bird specimens and study skins, 37 bird nests and 289 bird eggs from 168 species and subspecies.

Key words: collection, birds, museum, Travnik

Uvod

Systematičnija ornitološka istraživanja u Bosni i Hercegovini započinju osnivanjem Zemaljskog muzeja 1888. godine i dolaskom dr. Otmara Reisera. Tokom 19. i 20. stoljeća u nekoliko bosanskohercegovačkih muzeja formirane su ornitološke zbirke. Najbrojnije su zbirke u Zemaljskom muzeju Bosne i Hercegovine. Zbirka ptica sa Balkanskog poluostrva uključuje i 9.528 primjeraka ptica iz Bosne i Hercegovine. Također, u Zemaljskom muzeju Bosne i Hercegovine su pohranjene i zbirke kostura, jaja i gnijezda koje još uvijek nisu u potpunosti muzeološki obrađene i ne zna se tačan broj primjeraka u njima (Kotrošan & Lelo, 2002). Manje ornitološke zbirke posjeduju muzeji u Banjoj Luci, Travniku i Trebinju, kao i Muzej franjevačkog samostana na Šćitu. Pri tome, kataloški je jedino obrađena zbirka Muzeja Republike Srpske (Gašić, 1999) koja sadrži 174 primjerka od 95 vrsta ptica.

Po broju primjeraka i, generalno, značaju za bosanskohercegovačku ornitologiju, uz spomenute zbirke iz Sarajeva i Banje Luke izdvajaju se ornitološke zbirke Zavičajnog muzeja u Travniku. Zbirke Travničkog muzeja, koje su naslijeđene od Nadbiskupske gimnazije, tokom 128 godina u više navrata su izmještane, što je uzrokovalo gubitak pojedinih primjeraka iz zbirki. Od 1931. do 1940. redovno su štampani izvještaji Biskupske gimnazije u kojima je prikazano stanje i broj primjeraka u pojedinim zbirkama. Prema posljednjem izvještaju, koji se odnosi na školsku godinu 1939/1940., u zbirci se između ostalog nalazilo i 30 skeleta različitih životinja, 380 ispunjenih životinja, te 68 gnijezda i 489 jaja od 133 vrste ptica i gmizavaca (Anonim, 1931, 1932, 1933, 1934, 1935, 1936, 1937, 1938, 1939, 1940). Deset godina kasnije Adem Buturović objavljuje pregled zoološke zbirke tadašnje Državne realne gimnazije u Travniku. Pregled sadržava detaljnije podatke (vrste i lokalitete sa kojih potiču) o zatečenom ornitološkom materijalu. U pregledu su izdvojene 53 ptičije vrste čiji su primjerci iz Bosne i Hercegovine. Pored toga navodi se da se u zbirkama nalaze još 50 ptica bez podataka o lokalitetima, kao i dva kostura, 14 praznih gnijezda, 22 gnijezda sa jajima i jaja 70 vrsta ptica. Osnivanjem

¹ Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine, Zmaja od Bosne 3, 71000 Sarajevo

² Ornitološko društvo „Naše ptice“, Semira Frašte 6, 71000 Sarajevo

Zavičajnog muzeja sve prirodnjačke zbirke prelaze u sastav Muzeja. Posljednje podatke o stanju zbirki nalazimo u internim dokumentima Muzeja koji se odnose na revizije i dezinskeje urađene 2003., 2004. i 2010. godine.

Cilj rada je ustanoviti trenutno stanje ornitoloških zbirki Zavičajnog muzeja u Travniku.

Metode rada

Tokom boravka u Zavičajnom muzeju u Travniku 19.03.2010. godine pregledane su sve ornitološke zbirke. Pregledom su obuhvaćeni dermopreparati (izložbeni eksponati i primjerci preparirani u obliku kožica-svlakovi), jaja i gnijezda izloženi u izložbenoj postavci ili pohranjeni u depou. Za svaki primjerak je urađena i fotodokumentacija. Po potrebi, izvršena je i revizija determinacije pojedinih dermopreparata i izložbenih eksponata. Za jaja i gnijezda nije urađena revizija zbog nedostatka odgovarajuće literature. Za sve zatečene zbirke urađen je zaseban popis, a potom su svi urađeni popisi komparirani sa podacima prezentiranim u spisku sačinjenom prilikom posljednje inventure urađene od strane radnika Muzeja. Također, urađena je i komparacija sa podacima iz literaturnih izvora.

Status pojedinih taksona dat je prema Clementsu i saradnicima (2011). Sinonimi su dati prema izvorima u izložbenoj zbirci, zbirci depoa i literarnim izvorima (Buturović, 1951).

Rezultati

1. Pregled ornitoloških zbirki

U ornitološkim zbirkama Zavičajnog muzeja u Travniku zatečeno je 247 primjeraka dermoplastičnih preparata i svlakova, 38 gnijezda i 284 jaja od 168 vrsta i podvrsta.

1.1. Izložbena zbirka

U izložbenoj zbirci se ukupno nalazi 147 primjeraka od 141 vrste. Pri tome, 87 primjeraka od 66 vrsta pripadaju zavičajnoj fauni Bosne i Hercegovine (Tabela 1).

Tabela 1. Pregled materijala izložbene postavke koji sadrži podatke o porijeklu
Table 1. Overview of materials from the exhibition, with data on origin

Redni broj Number	Vrsta Species	Sinonim Synonym	Broj primjeraka (spol) Number of specimen (sex)	Lokalitet/datum Site/Date
1.	<i>Anser fabalis</i>		1	Travnik
2.	<i>Anas acuta</i>		1	Livno
3.	<i>Anas querquedula</i>		1	Travnik
4.	<i>Mergus merganser</i>		1 (♀)	Jezero kod Jajca
5.	<i>Alectoris graeca</i>	<i>Caccabis saxatilis</i> , <i>Perdix saxatilis</i>	1	Travnik
6.	<i>Tetrao urogallus</i>		1	Vlašić-Travnik

Redni broj Number	Vrsta Species	Sinonim Synonym	Broj primjeraka (spol) Number of specimen (sex)	Lokalitet/datum Site/Date
7.	<i>Tetrao tetrix</i>	<i>Lyrurus tetrix</i>	1	Zec planina
8.	<i>Bonasa bonasia</i>	<i>Tetrastes bonasia</i>	1	Vlašić
9.	<i>Gavia stellata</i>		1	Jezero kod Jajca
10.	<i>Podiceps griseigena</i>		1	Jajce
11.	<i>Podiceps cristatus</i>		1	Travnik
12.	<i>Ciconia nigra</i>		1	Vilenica-Travnik
13.	<i>Botaurus stellaris</i>		1	Livanjsko polje
14.	<i>Ardea cinerea</i>		2	Travnik
15.	<i>Ardeola ralloides</i>		1	Travnik
16.	<i>Nycticorax nycticorax</i>		1	Travnik
17.	<i>Plegadis falcinellus</i>		1	Livanjsko polje
18.	<i>Gyps fulvus</i>		1	Vlašić-Travnik
19.	<i>Aegypius monachus</i>		1	Vlašić-Travnik
20.	<i>Circus gallicus</i>		1	Travnik
21.	<i>Accipiter nisus</i>		2 (1♂/1♀)	Travnik
22.	<i>Accipiter gentilis</i>		1	Travnik
23.	<i>Buteo buteo</i>		1	Travnik
24.	<i>Aquila clanga</i>		1	Travnik
25.	<i>Aquila chrysaetos</i>		1	Vlašić-Travnik
26.	<i>Falco tinnunculus</i>		1	Travnik
27.	<i>Gallinula chloropus</i>		1	Travnik 1909.
28.	<i>Fulica atra</i>		1	Jezero kod Jajca
29.	<i>Pluvialis apricaria</i>		1	Crnetina, leg. Reiser
30.	<i>Haematopus ostralegus</i>		1	Travnik
31.	<i>Actitis hypoleucos</i>		1	Jajce -Vrbas, 1888.
32.	<i>Tringa ochropus</i>	<i>Tringa ochropus</i>	1	Sarajevo – Bosna, 1890.
33.	<i>Calidris alpina</i>		1	Sarajevsko polje, 1887.
34.	<i>Philomachus pugnax</i>	<i>Pavioncella pugnax</i>	5	Travnik
35.	<i>Scolopax rusticola</i>		1	Travnik, 1918.
36.	<i>Larus canus</i>		1	Travnik, 1939.
37.	<i>Chlidonias niger</i>		1	Livno, 1886. , leg. Reiser
38.	<i>Columba livia</i>		1	Sarajevska tvrđava
39.	<i>Tyto alba</i>		2	Travnik
40.	<i>Bubo bubo</i>	<i>Bubo maximus</i>	3	Travnik
41.	<i>Strix aluco</i>		2	Travnik
42.	<i>Strix uralensis</i>	<i>Syrnium uralense</i>	1	Travnik
43.	<i>Asio flammeus</i>	<i>Strix flammea</i>	1	Travnik
44.	<i>Caprimulgus europaeus</i>		1	Livno
45.	<i>Alcedo atthis</i>		3	2 Livno, 1 Travnik
46.	<i>Dendrocopos major</i>		3	Travnik
47.	<i>Dryocopus martius</i>		1	Sanski Most, 1892.
48.	<i>Picus viridis</i>		2	Travnik
49.	<i>Picus canus</i>		1	Travnik, 1936.

Redni broj Number	Vrsta Species	Sinonim Synonym	Broj primjeraka (spol) Number of specimen (sex)	Lokalitet/datum Site/Date
50.	<i>Oriolus oriolus</i>		2 (1♂/1♀)	Travnik, 1935.
51.	<i>Pica pica</i>		1	Travnik, 1935.
52.	<i>Corvus monedula</i>		1	Travnik, 1935.
53.	<i>Corvus cornix</i>	<i>C. corone cornix</i>	1	Travnik, 1935.
54.	<i>Corvus corax</i>		1	Travnik
55.	<i>Poecile lugubris</i>	<i>Parus lugubris</i>	1	Travnik
56.	<i>Poecile montanus</i>		2	Travnik
57.	<i>Parus major</i>		2	Travnik
58.	<i>Certhia familiaris</i>		1	Travnik, 1936.
59.	<i>Phoenicurus ochruros</i>	<i>Ruticilla tihys</i>	1	Travnik, 1935.
60.	<i>Saxicola rubicola</i>	<i>Pratincola rubicola</i>	1	Travnik
61.	<i>Monticola saxatilis</i>		1	Travnik, 1888.
62.	<i>Emberiza citrinella</i>		2	Travnik
63.	<i>Fringilla coelebs</i>		1	Travnik
64.	<i>Fringilla montifringilla</i>		1	Travnik, 1935.
65.	<i>Passer domesticus</i>		2	Travnik
66.	<i>Passer montanus</i>		2	Travnik, 1935.

Slike 1-2. Močvarna sova (*Asio flammeus*) i bjeloglavi sup (*Gyps fulvus*) u uzložbenoj postavci (Foto: Narcis Dročić)

Figures 1-2. Short-eared Owl (*Asio flammeus*) and Griffon Vulture (*Gyps fulvus*) from the current exhibition (Photo: Narcis Dročić)

U izložbenoj postavci zatečeno je još 50 primjeraka od 40 vrsta, koji su bili bez ikakve oznake o lokalitetima (Tabela 2).

Tabela 2. Pregled materijala izložbene postavke koji ne sadrži podatke o porijeklu
Table 2. Overview of materials from the exhibition, without data on origin

Redni broj Number	Vrsta Species	Sinonim Synonym	Broj primjeraka (spol) Number of specimen (sex)	Lokalitet/ datum Site/Date
1.	<i>Phasianus colchicus</i>		1	
2.	<i>Gavia stellata</i>		3	
3.	<i>Ixobrychus minutus</i>		1	
4.	<i>Ardea cinerea</i>		1	
5.	<i>Rallus aquaticus</i>		2	
6.	<i>Vanellus vanellus</i>		1	
7.	<i>Columba oenas</i>		1	
8.	<i>Cuculus canorus</i>		1	
9.	<i>Apus apus</i>		1	
10.	<i>Merops apiaster</i>		1	
11.	<i>Coracias garrulus</i>		1	
12.	<i>Upupa epops</i>		1	
13.	<i>Lanius collurio</i>		1	
14.	<i>Lanius excubitor</i>		1	
15.	<i>Lanius minor</i>		1	
16.	<i>Garrulus glandarius</i>		1	
17.	<i>Nucifraga caryocatactes</i>		1	
18.	<i>Alauda arvensis</i>		1	
19.	<i>Hirundo rustica</i>		1+2 juv. + gnijezdo	
20.	<i>Sitta europaea</i>		1	
21.	<i>Regulus ignicapillus</i>		1	
22.	<i>Hippolais icterina</i>	<i>Ficedula hypoleis</i>	1	
23.	<i>Sylvia communis</i>	<i>Sylvia cinerea</i>	2	
24.	<i>Sylvia crassirostris</i>	<i>Sylvia hortensis</i>	1	
25.	<i>Erithacus rubecula</i>	<i>Dandulus rubecula</i>	1	
26.	<i>Oenanthe hispanica</i>		2	
27.	<i>Turdus philomelos</i>	<i>Turdus musicus</i>	1	
28.	<i>Turdus merula</i>	<i>Merula merula</i>	1	
29.	<i>Pastor roseus</i>		1	
30.	<i>Sturnus vulgaris</i>		1	
31.	<i>Anthus trivialis</i>	<i>Anthus arborens</i>	1	1888.
32.	<i>Bombycilla garrulus</i>		1	
33.	<i>Emberiza calandra</i>	<i>Hiliaria septemtrionalis</i>	1	
34.	<i>Emberiza cirius</i>		1	
35.	<i>Fringilla coelebs</i>		2	
36.	<i>Acanthis flammea</i>		1	
37.	<i>Spinus spinus</i>	<i>Chrysomitris spinus</i>	2	
38.	<i>Carduelis carduelis</i>		1	
39.	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>		2 (1♂/1♀)	
40.	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>		1	

Od ostalih vrsta koje ne spadaju u zavičajnu ornitofaunu Bosne i Hercegovine u izložbenoj zbirci se nalazi po jedan primjerak *Ramphastos toco* i *Aceros plicatus* iz Brazila, jedan primjerak *Pelecanus onocrotalus* iz Sredozemnog mora, jedan primjerak *Phoenicopterus ruber* iz Egipta, jedan primjerak *Anas platyrhynchos* iz Doralberga i jedan primjerak *Larus michahellis* iz Metkovića (1886. godina). Pored spomenutih u izložbenom dijelu se nalaze nedeterminisana dva primjerka kolibrija i dva primjerka (jedan bez oznake lokaliteta i jedan sa Nove Gvineje) rajске ptice.

Slika 3.
Gak (*Nycticorax nycticorax*)
iz zbirke smještene u depou
(Foto: Narcis Dročić)

Figure 3.
Black-crowned Night Heron (*Nycticorax nycticorax*)
from the collection located in the museum storage
(Photo: Narcis Dročić)

1.2. Zbirka dermopreparata i kožica – naučni depou

U naučnom depou se ukupno nalazi 100 primjerka od 67 vrsta. Pri tome, 57 primjeraka od 37 vrsta pripada zavičajnoj ornitofauni Bosne i Hercegovine (Tabela 3).

Tabela 3. Zbirka dermopreparata i kožica
(primjerci sa podacima o lokalitetima) u naučnom depou
Table 3. Collection of the preserved bird specimens and study skins
(data on site included) from the museum storage

Redni broj Number	Vrsta Species	Sinonim Synonym	Broj primjeraka (spol) Number of specimen (sex)	Lokalitet/datum Site/Date
1.	<i>Anas querquedula</i>		1 ♀	Travnik
2.	<i>Tetrao urogallus</i>		1	Vlašić – Travnik
3.	<i>Nycticorax nycticorax</i>	<i>Nycticorax griseus</i>	1 ♀	Travnik, 1935.
4.	<i>Aegypius monachus</i>	<i>Vultur monachus</i>	1	Vlašić – Travnik
5.	<i>Accipiter gentilis</i>	<i>Astur palumbarius</i>	1	Travnik
6.	<i>Bubo bubo</i>		1	okolina Travnika
7.	<i>Lanius collurio</i>		3 (2♂/1♀)	Travnik
8.	<i>Garrulus glandarius</i>		2 (1♂/1♀)	Travnik, 1935.
9.	<i>Pica pica</i>		1	Travnik, 1935.
10.	<i>Corvus monedula</i>	<i>Coloeus monedula</i>	2 (1♂/1♀)	Travnik, 1935.
11.	<i>Corvus cornix</i>	<i>C. corone cornix</i>	2 (1♂/1♀)	Travnik, 1935.
12.	<i>Oriolus oriolus</i>	<i>Oriolus galbula</i>	1 ♀	Travnik
13.	<i>Hirundo rustica</i>		2	Travnik
14.	<i>Delichon urbicum</i>	<i>Delichon urbica</i>	1	Travnik
15.	<i>Sitta europaea</i>		2	Travnik
16.	<i>Certhia familiaris</i>		1	Travnik
17.	<i>Regulus regulus</i>		1	Travnik
18.	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>		2	Travnik
19.	<i>Phylloscopus trochilus</i>		1	Travnik

Redni broj Number	Vrsta Species	Sinonim Synonym	Broj primjeraka (spol) Number of specimen (sex)	Lokalitet/datum Site/Date
20.	<i>Acr. schoenobaenus</i>		1	Travnik
21.	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>		1	Travnik
22.	<i>Sylvia communis</i>		1	Travnik
23.	<i>Sylvia crassirostris</i>	<i>Sylvia hortensis</i>	1	Travnik
24.	<i>Muscicapa striata</i>		3	2 Travnik, det. V. Tschusi; 1 Kalibunar – Travnik; 15.9.1888., det. Krajinović
25.	<i>Luscinia megarhynchos</i>	<i>Sylvia luscinia</i>	1	Travnik
26.	<i>Phoenicurus ochrurus</i>		6 (3♂/3♀)	1♂ Zenica, 09.10.1887., leg. Reiser; 5 Travnik
27.	<i>Oenanthe oenanthe</i>		2 ♀	Travnik
28.	<i>Oenanthe hispanica</i>		1	Travnik
29.	<i>Saxicola rubetra</i>		3 (2♀/1♂)	2♀ Travnik, 1♂ Iliđa – Sarajevo 9.5.1887., leg. Reiser
30.	<i>Motacilla cinerea</i>	<i>Motacilla sulphurea</i>	1 ♂	Travnik
31.	<i>Motacilla alba</i>		1 ♂	Travnik
32.	<i>Fringilla coelebs</i>		1 ♂	Travnik
33.	<i>Fringilla montifringilla</i>		2 (1♂/1♀)	Travnik
34.	<i>Spinus spinus</i>	<i>Chrysomitris spinus</i>	2 ♀	Travnik
35.	<i>Carduelis carduelis</i>		1 juv.	Travnik
36.	<i>Carduelis cannabina</i>		1 ♀	ušće Ukrine, 12.10.1887., leg. Reiser
37.	<i>Passer domesticus</i>		1 ♀	Travnik

U naučnom depou zatečeno je još 23 primjerka od 19 vrsta koji su bili bez oznake o lokalitetu sa kojeg potiču (Tabela 4).

Tabela 4. Zbirka dermopreparata i kožica (primjerci bez podataka o lokalitetima) u naučnom depou
Table 4. Collection of the preserved bird specimens and study skins (data on site not included) from the museum storage

Redni broj Number	Vrsta Species	Sinonim Synonym	Broj primjeraka (spol) Number of specimen (sex)	Lokalitet/datum Site/Date
1.	<i>Phasianus colchicus</i>		1 ♀	
2.	<i>Ardea cinerea</i>		1	
3.	<i>Accipiter nisus</i>		2 (1♂/1♀)	
4.	<i>Buteo buteo</i>		2	
5.	<i>Falco tinnunculus</i>		1	
6.	<i>Gallinula chloropus</i>		1	
7.	<i>Picus viridis</i>	<i>Tersina viridis</i>	1	
8.	<i>Galerida cristata</i>		1	
9.	<i>Corvus frugilegus</i>		1	
10.	<i>Corvus cornix</i>	<i>Corvus corone cornix</i>	1	

Redni broj Number	Vrsta Species	Sinonim Synonym	Broj primjeraka (spol) Number of specimen (sex)	Lokalitet/datum Site/Date
11.	<i>Poecile palustris</i>	<i>Parus salicarius</i>	1	
12.	<i>Parus major</i>		1 ♀	
13.	<i>Cyanistes caeruleus</i>		2	
14.	<i>Aegithalos caudatus</i>		2 (1 ♂/1 ♀)	
15.	<i>Troglodytes troglodytes</i>		1 + gnjezdo	
16.	<i>Phylloscopus collybita</i>		1 ♂	07.03.1885.
17.	<i>Sylvia hortensis</i>		1	29.06.1887.
18.	<i>Turdus philomelos</i>		1	
19.	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>		1	

Od vrsta koje ne spadaju u zavičajnu ornitofaunu Bosne i Hercegovine u zbirci se nalazi 20 primjeraka od 19 vrsta (Tabela 5).

Tabela 5. Zbirka dermopreparata i kožica koje ne pripadaju ornitofauni BiH
Table 5. Collection of the preserved bird specimens out of Bosnia and Herzegovina

Redni broj Number	Vrsta Species	Broj primjeraka (spol) Number of specimen (sex)	Lokalitet/datum Site/Date
1.	<i>Botaurus lentiginosus</i>	1	Sjeverna Amerika, 01.07.1892.
2.	<i>Piaya cayana cabanisi</i>	1	Brazil, 1895.
3.	<i>Vanellus cayanus</i>	1	Brazil, 1895.
4.	<i>Nyctuornis athertoni</i>	1	Istočna Indija
5.	<i>Anas querquedula</i>	1 ♀	Madras – Indija
6.	<i>Francolinus pondicerianus</i>	1 ♂	Madras – Indija
7.	<i>Macheotormis rixosa</i>	1	Vieila (Brazil)
8.	<i>Halycon semicaeruleus</i>	1	Zapadna Afrika
9.	<i>Gallinago stenura</i>	1	Madras – Indija
10.	<i>Chauna chavaria</i>	1	Brazil
11.	<i>Sturnella magna</i>	1	Sjeverna Amerika
12.	<i>Ortalis quattata squamata</i>	1	Brazil, 1895.
13.	<i>Pitangus sulphuratus bolivianus</i>	1	Brazil, 1882.
14.	<i>Chiroxiphia caudata</i>	1 ♀	Brazil, 1896.
15.	<i>Pardirallus sanguinolentus</i>	1	Brazil, 1896.
16.	<i>Colaptes agricola</i>	1	Brazilija, 1895.
17.	<i>Colinus virginianus</i>	2 (1 ♂/1 ♀)	Sjeverna Amerika, juni 1892.
18.	<i>Phoenicurus ochruros</i>	1 juv.	Hallein, 25.09.1883., leg. Ritter
19.	<i>Certhia familiaris</i>	1	Dalmacija (Hrvatska)

1.3. Zbirka jaja i gnjezda³

Zbirka jaja i gnjezda je smještena u načnom depou i sadrži 38 gnjezda i 284 jaja od 53 vrste⁴. Od spomenutog broja 10 gnjezda i 47 jaja je od 14 vrsta koje pripadaju zavičajnoj fauni Bosne i Hercegovine (Tabela 6).

³ Zbog nedostatka odgovarajuće literature nije vršena provjera determinacija u ovoj zbirci pa su prezentirani podaci o determinaciji prepisani sa kutija.

⁴ U zbirci se nalazi još 10 nedeterminisanih gnjezda i 39 nedeterminisanih jaja. Ovaj broj nije uključen u ukupan broj gnjezda i jaja.

Tabela 6. Pregled zbirke jaja i gnijezda
Table 6. Overview of the collection of eggs and nests

Redni broj Number	Vrsta Species	Gnijezdo/jaja Nest/Eggs	Lokalitet/datum Site/Date
1.	<i>Alectoris graeca</i>	3 jaja	Travnik, 1926.
2.	<i>Accipiter gentilis</i>	1 gnijezdo/2 jaja	Travnik
3.	<i>Garrulus glandarius</i>	5 jaja	Vilenica, 1913.
4.	<i>Pica pica</i>	5 jaja	Travnik
5.	<i>Hirundo rustica</i>	1 jaje	Travnik, 1913.
6.	<i>Luscinia luscinia</i>	1 gnijezdo/2 jaja	Travnik
7.	<i>Luscinia megarhynchos</i>	1 gnijezdo	Travnik
8.	<i>Turdus merula</i>	1 gnijezdo/3 jaja, 1 gnijezdo/2 jaja	Travnik, 1919.; Karaula, 1910.
9.	<i>Turdus philomelos</i>	1 gnijezdo	Karaula
10.	<i>Turdus iliacus</i>	1 gnijezdo	Karaula
11.	<i>Fringilla coelebs</i>	1 gnijezdo, 1 gnijezdo/6 jaja	Travnik, 1941., Travnik
12.	<i>Serinus serinus</i>	1 gnijezdo	Travnik, 1910.
13.	<i>Passer montanicus</i>	9 jaja	Travnik, 1910.
14.	<i>Passer montanus</i>	9 jaja	Travnik, 1909.

Osim ovoga, u zbirci se nalazi i 2 jaja pauna (*Pavo cristatus*) iz Travnika. Također, u ovoj zbirci zatečeno je 26 gnijezda i 223 jaja⁵ od 39 vrsta koji su bili bez oznake o lokalitetu sa kojeg potiču (Tabela 7).

Tabela 7. Zbirka gnijezda i jaja (primjerci bez podataka o lokalitetima)
Table 7. Collection of the nests and eggs (data on site not included)

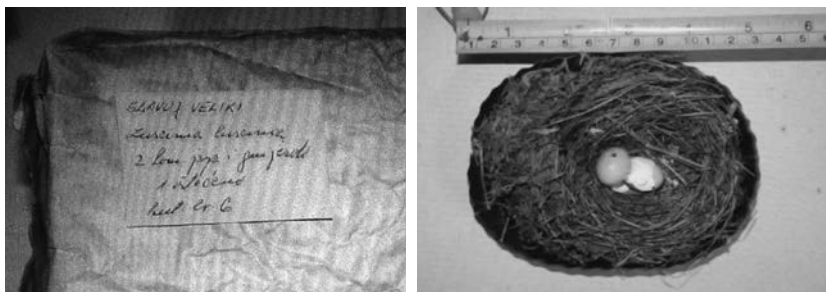
Redni broj Number	Vrsta Species	Gnijezdo/jaja Nest/Eggs	Lokalitet/datum Site/Date
1.	<i>Coturnix coturnix</i>	1 gnijezdo/13 jaja	
2.	<i>Perdix perdix</i>	1 gnijezdo/39 jaja	
3.	<i>Phasianus colchicus</i>	1 gnijezdo/8 jaja	
4.	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	3 jaja	
5.	<i>Phalacrocorax pygmaeus</i>	1 jaje	
6.	<i>Ardea cinerea</i>	4 jaja	
7.	<i>Egretta garzetta</i>	1 jaje	
8.	<i>Ardeola ralloides</i>	2 jaja	
9.	<i>Accipiter gentilis</i>	1 jaje	
10.	<i>Falco tinnunculus</i>	3 jaja	
11.	<i>Falco columbarius</i>	3 jaja	
12.	<i>Crex crex</i>	1 jaje	
13.	<i>Gallinula chloropus</i>	1 gnijezdo/2 jaja	
14.	<i>Columba livia</i>	2 jaja	
14a.	<i>Columba livia domestica</i>	4 jaja	
15.	<i>Columba oenas</i>	3 jaja	
16.	<i>Streptopelia turtur</i>	1 jaje	
17.	<i>Bubo bubo</i>	1 jaje	
18.	<i>Lanius collurio</i>	2 jaja	
19.	<i>Oriolus oriolus</i>	1 gnijezdo	
20.	<i>Pica pica</i> ⁶	1 gnijezdo/17 jaja	

⁵ U zbirci se nalazi i 30 jaja domaće kokoške (*Gallus gallus domesticus*). S obzirom da se radi o domestikfiranim primjercima izdvojeni su na ovaj način zasebno. Jaja su označeno kao abnormalna.

⁶ U internom spisku dobivenom od strane Dragane Baner stoji da su navedena jaja *Pica pica* iz Travnika. Uvidom u zbirku nismo našli potvrdu o ovom navodu.

Redni broj Number	Vrsta Species	Gnijezdo/jaja Nest/Eggs	Lokalitet/datum Site/Date
21.	<i>Corvus monedula</i>	1 gnijezdo/18 jaja, 11 jaja	1910.
22.	<i>Corvus frugilegus</i>	2 jaja	
23.	<i>Corvus corone cornix</i>	9 jaja	
24.	<i>Parus major</i>	2 jaja	
25.	<i>Troglodytes troglodytes</i>	1 gnijezdo/3 jaja	
26.	<i>Sylvia atricapilla</i>	2 gnijezda/6 jaja	
27.	<i>Sylvia communis</i>	1 gnijezdo/6 jaja	
28.	<i>Erethacus rubecula</i>	2 gnijezda/7 jaja	
29.	<i>Luscinia megarhynchos</i>	1 gnijezdo/4 jaja	
30.	<i>Saxicola rubetra</i>	2 jaja	
31.	<i>Turdus merula</i>	2 gnijezda/2 jaja	
32.	<i>Turdus viscivorus</i>	1 jaje	
33.	<i>Anthus pratensis</i>	1 jaje	
34.	<i>Anthus trivialis</i>	1 gnijezdo/3 jaja	
35.	<i>Motacilla alba</i>	2 gnijezda/9 jaja	
36.	<i>Emberiza citrinella</i>	2 gnijezda/9 jaja	
37.	<i>Fringilla coelebs</i>	7 jaja	
38.	<i>Serinus serinus</i>	2 gnijezda/1 jaje	
39.	<i>Carduelis carduelis</i>	3 gnijezda/8 jaja	

Pored navedenog materijala u depou se nalaze i primjerci (bez podataka o lokalitetima) jaja šest vrsta koje nisu predstavnici bosanskohercegovačke ornitofaune, a to su: *Archilochus colubris* (1 gnijezdo), *Cataponera turdoides* (1 gnijezdo), *Guttera pucherani* (5 jaja), *Numida meleagris* (2 jaja), *Guira guira* (3 jaja) i *Nothura maculosa* (2 jaja).

Slike 4-5. Paket sa gnijezdom i jajima velikog slavuja (*Luscinia luscinia*) (Foto: Narcis Dročić)
Figures 4-5. Package with a nest and eggs of the Thrush Nightingale (*Luscinia luscinia*)
 (Photo: Narcis Dročić)

Diskusija

Prezentirani popis, ornitološkog materijala zatečenog u zavičajnom muzeju u Travniku prilikom pregleda urađenog 2010. godine, predstavlja dosada najsvaeobuhvatniji pregled ornitoloških zbirki Muzeja. Poređenjem sa pregledom koji je dao Buturović (1951) vidljivo je da znatan broj primjeraka zatečenih u zbirinama nisu spomenuti u njegovom pregledu. Istovremeno, pojedini primjerci

koje Buturović navodi u svom radu, npr. gnijezdo indijske baje (*Ploceus philippinus*)⁷ iz Bombaja i krupnokljunog vranjaka (*Psarocolius decumanus*) iz Brazilije, nisu zatečeni prilikom našeg pregleda.

Također, na osnovu pregleda zbirke moguće je demantirati pretpostavku Brusine (1892) da se u zbirci nalazi bijela sova (*Nyctea scandiaca*). Naime, radi se o zabuni gdje se za jedan bijeli primjerak jastrebače (*Strix uralensis*) ranije pretpostavljalo da je u pitanju bijela sova, a na što ukazuje i Buturović u svom radu (Buturović, 1951).

Generalno, ornitološke zbirke Zavičajnog muzeja u Travniku predstavljaju značajan materijal kako za proučavanje lokalne (Travniki i okolina, Vlašić planina) ornitofaune, tako i bosanskohercegovačke faune.

U tom pogledu izdvajaju se primjerci rijetkih vrsta i vrsta koje su istrebljene u Bosni i Hercegovini (npr. crni lešinar – *Aegyptius monachus*, bjeloglavi sup – *Gyps fulvus* i dr.), a od kojih postoji malo dokaznih primjeraka za područje Travnika ili ih uopšte nema. U tom smislu, osim pisanja Đurašina iz 1901. nije postojao dokaz o ranijem prisustvu crnog lešinara na području Vlašića (Kotrošan & al., 2009). Primjerci iz Muzeja predstavljaju jedini dokazni materijal u tom pogledu.

U ovom trenutku neophodno je uraditi reviziju zbirke gnijezda i jaja koju autori zbog ograničenih mogućnosti nisu mogli uraditi. Pri tome, za bosanskohercegovačku ornitologiju od posebnog značaja je što prije potvrditi raniju determinaciju gnijezda i jaja za malog drozda (*Turdus iliacus*) i velikog slavuja (*Luscinia luscinia*). Naime, ukoliko bi se pokazali tačnim primjerci iz Muzeja bi predstavljali prvi dokaz gniježdenja, a za velikog slavuja i uopšte prisustva u Bosni i Hercegovini.

Zahvalnica

Zahvaljujemo direktorici Zavičajnog muzeja u Travniku Fatimi Muslić i kustosici Dragani Baner na pruženim informacijama i dokumentima koji su bili od velikog značaja za izradu ovog rada.

Literatura

- Anonim, 1931: Izvještaj za školsku godinu 1930/1931., Izvještaji o bibliotekama i zbirkama. Biskupska gimnazija s pravom javnosti u Travniku, 13-15.
- Anonim, 1932: Izvještaj za školsku godinu 1931/1932., Izvještaji o bibliotekama i zbirkama, Izvještaji o bibliotekama i zbirkama. Biskupska gimnazija s pravom javnosti u Travniku, 14-16.
- Anonim, 1933: Izvještaj za školsku godinu 1932/1933., Izvještaji o bibliotekama i zbirkama, Izvještaji o bibliotekama i zbirkama. Biskupska gimnazija s pravom javnosti u Travniku, 14-16.
- Anonim, 1934: Izvještaj za školsku godinu 1933/1934., Izvještaji o bibliotekama i zbirkama, Izvještaji o bibliotekama i zbirkama. Biskupska gimnazija s pravom javnosti u Travniku, 15-17.
- Anonim, 1935: Izvještaj za školsku godinu 1934/1935., Izvještaji o bibliotekama i zbirkama,

⁷ Buturović ih u radu označava kao *Ploceus baya* i *Ostinops decumanus*.

Korekcija rada Pregled ornitoloških zbirki zatečenih u Zavičajnom muzeju u Travniku 2010. godine

U radu „Pregled ornitoloških zbirki zatečenih u Zavičajnom muzeju u Travniku 2010. godine“ u tabeli na strani 76 i na slici 1 na strani 77 greškom je potpisana močvarna sova (*Asio flammeus*) umjesto male ušare (*Asio otus*). Greška je nastala uslijed prepisivanja iz evidencije o izložbenoj zbirci gdje je primjerak pogrešno determinisan, odnosno prilikom pisanja rada nije unesen korigovan podatak revidirane determinacije. Zahvaljujemo Marku Šćibanu i Alu Vrezecu za ukazani propust.

Dražen Kotrošan i Narcis Dročić